

צילום: יוחנן פרידמן

אבנר רבן (10 במאי 1937 - 11 בפברואר 2004) נולד, גדל וחי בקיבוץ רמת-ידוד שבעמק זרעאל, ושם גם מקום קבורתו. בקיבוץ חיה משפחתו, ומלבדם הותיר אחריו בלכתו ציבור גדול של חברים מפרקי חייו השונים – בקיבוץ, בשייטת ובאקדמיה, בארץ ובחו"ל. אבנר היה ממקימיו וממעצבי דרכו של המרכז ללימודי ים ע"ש ליאון רקבאטי וממייסדי החוג לציוויליזציות ימיות באוניברסיטת חיפה. בזכות הכשרתו כצוללן והשכלתו האקדמית כארכאולוג של יבשה וים וכן ההיכרות הבלתי אמצעית של קטעי חוף ונמלים רבים בים התיכון ובים סוף, הן על פני הים והן מתחתיו, היה לדמות מובילה בארכאולוגיה ימית בקנה מידה בין-לאומי. להישגיו בתחום זה תרמו גם סגולותיו האישיות – כריזמה, יושרה שורשית, עין חדה, בחינה עניינית וביקורתית, רוחב אופקים, יד זריזה בכתיבה וברישום והצלחתו לקשור קשרים אישיים עם רבים מהחוקרים בתחום. בשנת 1994 זכה לאות הוקרה בין-לאומי מטעם UNESCO ו-CMAS מטעם נסיך הכתר של יפן על הצטיינות מדעית, ולאות 'קלשון הזהב' (Tridanti d'Oro International Academy of Underwater Science and Technology).

ניכר בו ששאב הנאה רבה מעבודתו. 'בן פמלייתו של פוסיידון', כך כונה בפי אחת הדוברות באירוע שהתקיים לזכרו באוניברסיטת חיפה זמן לא רב לאחר פטירתו. גם בן פמלייתו של דיוניסוס היה: בקיסריה השתרגה מעל פתח משרדו גפן שנתמכה בכותרת שיש קורינתית. סיגריה ביד, כוסית אוזו או ויסקי על השולחן ושירים יווניים או מוזיקה קלסית המתנגנים ברקע, היו חלק בלתי נפרד מן ההוויה העמלנית שם. עמיתים, עוזרים, תלמידים וחברים נכנסים ויוצאים, ספרים נפתחים, מעיינים בתכניות, בתמונות ובמצאים, והכול נרשם במחברתו-יומנו – מצבו של הים ומזג האוויר, מצבת הנוכחות של הסגל והפועלים, הסיפור היומי של החפירה בלוויית רישומים וחתימים וחוויות אישיות. השגרה

השבונית כללה, מלבד יציאות להוראה ולישיבות, גם סיור בשטחי החפירות. תמיד היה מעניין לשמוע את דבריו, גם אם לא תמיד הגענו לכלל הסכמה. כל שבוע הסתיים בסעודה של סלטים, דגים ויין במסעדה הסמוכה, עם צוות וחברים.

לאחר שירותו הצבאי למד אבנר אמנות פלסטית בסמינר אורנים (1958-1960). ברוך כישרונות היה: את ידו הקלה בציור וברישום זכיתי להכיר; לימים למדתי כי גם כתב שירה. בשנת 1966 החל בלימודי ארכאולוגיה ואוגרפיה באוניברסיטה העברית בירושלים. ובשנת 1972 החל למלא תפקידי הוראה באוניברסיטת חיפה, ובה עשה את כל המסלול האקדמי, עד דרגת פרופסור מן המניין, שקיבל בשנת 1999. את האהבה להוראה ינק מבית אבא, שהיה מורה לתנ"ך. ארגון והדרכה של סיורים לאורך חופי הים התיכון ואיי ולאורך חופי סיני וים סוף היו מרכיב חשוב בתכניות ההוראה שפיתח. סיורים ימיים אלה היו לשם דבר. למן 1995 הוא פיתח ומיסד את תחום החפירות היישומיות של ה'מרכז ללימודי ים' ושימש כמנהל המדעי של תחום זה. הוא עשה תלמידים הרבה, והם שמרו אתו על קשר לאורך השנים.

תקצר היריעה מלמנות כאן את כל הישגיו המדעיים. הוא היה מהטובים בארכאולוגים שהכרתי: בעל יכולת בלתי רגילה 'לקרוא' שטה, לפענח ממצאים קרמיים, לנתח ממצאים וליצור סינתזה. תמיד היה בדבריו אתגר למחשבה. את מיומנותיו רכש לא רק בלימודיו אלא גם מניסיונו הנשיר ביותר בסקרים ובחפירות בים וביבשה, באתרי מפתח מגוונים בארץ ובחו"ל, בכללם מגידו וחצור (חפירות יגאל ידון), תל עכו (חפירות משה דותן), תל אבו-הואם וסקר ארכאולוגי של מערב עמק יזרעאל (מפות נהלל, משמר-העמק, צרת ועפולה). אך במוקד פועלו עמדו סקרי חוף וחפירות תתי-ימיות של נמלים וספינות טרופות באתרים רבים בארץ ובחו"ל, ועיקר מחקרו יוחד לקיסריה. החל משנת 1975 עסק בסקר ובחפירות יבשתיות ותתי-ימיות של הנמל וקו החוף של קיסריה, בשיתוף פעולה עם חוקרים רבים מהארץ ומחו"ל. בשנים 1981-1988 היה מנהל שותף של מפעל חפירות הנמלים העתיקים של קיסריה (The Caesarea Ancient Harbours Excavation Project, CAHEP); ובשנים 1991-1999 היה מנהל שותף של המשלחת המאוחדת (Combined Caesarea Expedition, CCE). ראויים לציון מיוחד החפירות רחבות ההיקף שניהל מטעם אוניברסיטת חיפה בשנים 1992-1999, במסגרת המפעל לפיתוח התיירות בקיסריה; חפירות אלה נמשכו חודשים רבים לאורך השנה, ולא רק שבועות אחדים בעונת הקיץ.

את ממצאי חפירותיו ומחקריו הביא לידיעת עמיתיו החוקרים בתערוכות שאצר עם חוקרים אחרים, בכנסים בין-לאומיים שארגן, בהרצאות ובפרסומים רבים ומגוונים. למרבה הצער ספרו המסכם ורחב ההיקף על נמל קיסריה (The Harbours of Caesarea Maritima), שעליו שקד עד יום מותו, לא הגיע לכלל השלמה. הספר נועד לסכם כשלושים שנות חפירה בנמל קיסריה, בים וביבשה. ואמנם כאן עיקר תרומתו למחקר. עמיתיו ותלמידיו שוקדים עתה על השלמת כתב-היד ועל הבאתו לדפוס. נקווה שהמלאכה תושלם במהרה, ושתוצאות העבודה העצומה, ארוכת השנים, יראו אור.

לפני שנים כתב אבנר דברים לזכר חבר שנפל. מילים אלו יפות להיאמר גם לזכרו.

אבנר רבן

גַם הַיּוֹם, גַם מִחֶרֶד

גַם הַיּוֹם, גַם מִחֶרֶד עוֹד יוֹסִיפוּ יוֹנִים
לְחוּג מַעַל לַגָּגוֹת.

גַם הַיּוֹם, גַם מִחֶרֶד עוֹד יִפְרִיחוּ גַנִּים,
גַם מִחֶרֶד עוֹד יִהְיוּ דְאָגוֹת.

גַם הַיּוֹם, גַם מִחֶרֶד שׁוֹב נְשָׁפִים לְעִבּוֹד
וְהַשָּׁמֶשׁ תִּמְשִׁיךְ לְהַחֵם.

גַם הַיּוֹם, גַם מִחֶרֶד רֹאשׁ נִרְפִין לְחֹבּוֹת
גַם מִחֶרֶד יוֹם־שֶׁל־חֹל יִלְחֵם.

הַעֲצִים שֶׁנִּטְעוּ נִצְבִים כְּעִבְדָּה
קִיָּמִים וְיָקִים – כְּעַמֵּל בְּצֵלֶם.
גַם מִחֶרֶד, כְּתָמִיד, קוֹל חוֹרְשִׁים בְּסִעְדָּה
וּמִשְׁחַק תִּינוּקוֹת וְקוֹלֵם.

יֵשׁ רֵעַשׁ חַיִּים, יֵשׁ עוֹל שֶׁנִּמְשָׁךְ
יֵשׁ רוּחַ שֶׁל עָרֵב מִיָּם.
יֵשׁ בְּתִים מוֹאָרִים מוֹל הַיּוֹם שֶׁחֲשָׁךְ
וּשְׁחוֹק אוֹהָבִים, וּבְכִים.

גַם מִחֶרֶד יִזְמְרוּ נְגוּנִים יְשָׁנִים
וְעִבְדוֹת יִהְפְּכוּ חִלּוּמוֹת שֶׁחָלְמָת.
רַק אֶתְהָ, הָעֵיף, בְּחֹרֶשֶׁת אֲרָנִים
לְנִצָּח אֶל אֱלֹה נִרְדְּמָת.

כל התחומים
או התחומים

